

Nasjonalt råd for lærerutdanningen (NRLU)

Oslo, 18. september 2017

Deres referanse:17/144-1

Høringsuttalelse om nasjonale retningslinjer for lektorutdanning for trinn 8-13

Vi viser til høringsbrev av 22. juni 2016 med invitasjon til å gi våre vurderinger av forslaget til nye nasjonale retningslinjer for lektorutdanning 8-13. Til grunn for høringsuttalelsen ligger en grundig prosess, hvor også Lektorstudentens lokallag har bidratt med innspill. Høringsuttalelsen er vedtatt av Norsk Lektorlags sentralstyre.

Profesjonsidentitet som lektor bør framkomme tydeligere av retningslinjene

Norsk Lektorlag mener det fortsatt vil være behov for en egen, spesifikk innledning i retningslinjene for lektorutdanningen – også når en «felles og profesjonsdefinerende tekst» vil foreligge. Vi ser det som en styrke for skolen at ulike profesjonsretninger beholder sine ulike identiteter. Norsk Lektorlag mener de ulike innretningene på lærer- og lektorutdanningene på sikt vil forsterke de ulike yrkestradisjonene i skolen, og at dette er et kvalitetstegn snarere enn en ulempe for det norske skoleverket. Vi skal ikke være redde for et sammensatt lektor- og lærerkorps i skolen, gitt at samtlige som underviser tilfredsstillende høye kompetansekrav.

I forslaget til retningslinjer veksles det mellom lærer- og lektorbegrepet. Vi mener retningslinjene burde være mer konsekvente i bruken av lektorbegrepet. Eksempelvis: «*Praksisopplæringen skal gi studentene en gradvis innføring i ulike sider av lærerprofesjonen lektorprofesjonen og styrke deres utvikling av profesjonsidentitet.*»

Samtidig ser vi det som spesielt gledelig at NRLU i foreslåtte retningslinjer nå har gått bort fra bruk av begrepet «*integreerte lærerutdanninger*» og referer til utdanningen som den lektorutdanningen den er. En slik begrepsendring bør også gjennomføres i systemet til Samordnet Opptak.

Vi vil benytte anledningen til å rose NRLU for vektleggingen av faglig og profesjonell tyngde og kritisk refleksjon i utdanningen som viktig for at lektorene skal kunne fungere som ressurspersoner i skolen, og at dette må gjennomsyre alle deler av utdanningen (disiplinfag, fagdidaktikk, pedagogikk og praksis). Imidlertid vil vi råde NRLU til å spisse foreslåtte innledning (punkt 1. Lektorutdanning for trinn 8-13) mer. Eksempelvis mener vi første setning bør endres slik at undervisning, som lektorenes kjerneoppgave, fremheves: «*Lektorutdanning 8-13 skal utdanne lektorer med faglig og profesjonell tyngde til arbeid undervisning på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.*»

Til 2.1. Forskningsbasert lektorutdanning

Norsk Lektorlag støtter helhjertet beskrivelsen av hvordan utdanningen skal ruste kandidatene til profesjonsutøvelse basert på vitenskapelige metoder og kritisk refleksjon. Vi har noen nærmere merknader til den obligatoriske fordypningsoppgaven.

Obligatorisk fordypningsoppgave

Norsk Lektorlag er opptatt av det ikke må bli for stor variasjonen mellom utdanningsinstitusjonene. Vi ønsker tydeligere og tydelige rammer for den obligatoriske fordypningsoppgaven, og at retningslinjene angir omfang på den. Lektorstudentenes lokallag har gitt oss innspill om at de er redd for at oppgaven blir nok en obligatorisk aktivitet som ikke «lønnes» med tilstrekkelig antall studiepoeng. De har videre erfart at bacheloroppgaven ofte baseres på fagdisiplinen, og at den ikke nødvendigvis knyttes opp mot didaktikk/pedagogikk. Lektorstudentene mener retningslinjene, slik de er formulert i utkastet, vil innebære større krav til samarbeid mellom lektorutdanningen og de enkelte fagdisiplinene enn de som er tilfelle i dag.

Det er avgjørende at studentene får tilgang på tilstrekkelig veiledning, både fra sin spesifikke fagdisiplin og fra fagdidaktisk/pedagogisk hold, for arbeidet med den obligatoriske fordypningsoppgaven.

Bacheloroppgaven/obligatorisk fordypningsoppgave tredje studieår på integrert lektorprogram kan sammenlignes med FoU-oppgaven masterstudenter på grunnskolelærerutdanning for 5-10.trinn (GLU 5-10) skal skrive. Retningslinjene for GLU 5-10 beskriver på en bedre måte enn foreslåtte retningslinjer både hensikten med oppgaven, hvilket arbeid og kunnskapsgrunnlag oppgaven skal bygge på, og oppgavens rolle i utdanningen som en del av innføringen i vitenskapsteori og metode. Det vil etter vår mening være naturlig å se til formuleringene fra retningslinjene for GLU 5-10 og spisse og tilpasse disse til lektorutdanning 8-13.

Vi mener det bør utvikles tydelige føringer for utførelse og arbeidsmengde for den obligatoriske fordypningsoppgaven.

Norsk Lektorlag mener masteroppgaven på de integrerte lektorprogrammene bør ha et større omfang enn 30 studiepoeng, slik vi har gitt innspill om i tidligere høringer knyttet til rammeplanen. Masteroppgaven skal være et selvstendig forskningsarbeid som fremmer innsikt i vitenskapelig kildebruk og forskningsetiske prinsipper. Den skal også føre til at studenten får større forskningsmetodologisk innsikt. Vi mener erfaring med selvstendig forskningsarbeid er – og skal være – et grunnprinsipp for lektorutdanningene. Da bør omfanget av masteroppgaven økes, slik at det settes av nok ressurser til å nå ambisjonene om kvalitet.

I følge retningslinjene kan studenten «velge å fordype seg i disiplin faglige eller fagdidaktiske problemstillinger, eller en kombinasjon av disse». Våre studentmedlemmer har imidlertid at det på enkelte studiesteder skapes et betydelig press for at studentene skal velge rent pedagogiske eller fagdidaktiske problemstillinger. Slike føringer er det viktig at utdanningsinstitusjonene ikke gir. Lektorstudentene ønsker at studenten selv skal kunne velge problemstilling for masteroppgaven, basert på egne interesser.

Til 2.2 Samarbeid om praksisopplæringen

Delen om krav til samarbeid er grei, men vi savner at krav knyttes til utforming av praksis, jf. retningslinjene for GLU 5-10 (punkt 3.6. side 11).

Til 2.2.1 Krav til utdanningsinstitusjonen

Norsk Lektorlag mener at retningslinjene skal *kreve* at praksisveiledere inviteres til å delta i faglige samarbeidsnettverk, og at lærerutdanningsinstitusjonene *må* ha et samlet studietilbud på minst 30 studiepoeng i veiledning

Til 2.2.2. Krav til praksisskoler

I utkastet står det at «*ansatte som skal fungere som praksisveiledere skal ha tilfredsstillende faglig fordypning*», uten at kravet til faglig fordypning er konkretisert i studiepoeng. Norsk Lektorlag mener kravet bør være at veileder har hovedfags- eller masternivå i det aktuelle faget. Dette mener vi er det viktigste kravet ved oppnevning eller utpeking av praksisveiledere.

Dernest må det stilles krav til praksisveileders undervisningserfaring. Fem års undervisningserfaring må være primærkravet. Eksempelvis kan tre års undervisningserfaring innebære at en kun har hatt ett kull (at en bare har førstegangserfaring), dette vil eksempelvis gjelde for allmenne fag (som norsk) eller for programfag som går over to eller tre år.

Vi mener følgelig at kravet om 15 studiepoeng i videreutdanning i veiledning kun kan aksepteres som minstekrav når veileder har mastergrad eller hovedfag i undervisningsfaget. Dispensasjonsforslaget om at praksisveileder alternativt kan ha «*forpliktet seg til å starte slik utdanning*» bør strykes.

Norsk Lektorlag foreslår følgende tillegg i 2.2.2. Krav til praksisskoler: «Praksisveileder skal, på bakgrunn av observasjoner, vurdere om kandidaten tilfredsstillende en faglig minstestandard, og er forpliktet til å rapportere spesielt om dette til utdanningsinstitusjonen».

Vi har fått dessverre fått en del tilbakemeldinger fra praksisveiledere om at deres bekymringer om kandidatens skikkethet ikke blir hørt av utdanningsinstitusjonen. De har i enkelte tilfeller erfart at det faglige nivået på kandidatene er så lavt, at de mener det er uforsvarlig at studentene skal kunne fortsette studiet for å bli lektor.

Til 2.3 Internasjonalisering i studiet

Vi støtter arbeidet for internasjonalisering av studiet, og ser spesielt utenlandske gjesteforskere/forelesere og studentutveksling som positivt. Utveksling og partnerskapskontrakter vil trolig virke spesielt gunstig for rekruttering til språkfagene. Vi mener imidlertid at retningslinjene har en litt for defensiv beskrivelse av internasjonalisering, og at formuleringene i tilsvarende nasjonale retningslinjer for GLU 5-10 er bedre (i punkt 2.2. side 7). Også her mener vi det altså vil være naturlig å se til formuleringene fra retningslinjene for GLU 5-10, og spisse og tilpasse disse til lektorutdanning 8-13.

Til 3. Fag 1 og fag 2

I gjeldende retningslinjer er det tydelig spesifisert at fag 1 *skal* inneholde ex.phil (pkt 7, side 9) og at ex.paed., eller tilsvarende emne som gir innføring i grunnleggende pedagogiske og/eller fagdidaktiske problemstillinger, *skal* være en del av profesjonsfaget (pkt 8, side 11). Vi vil advare mot å fjerne dette kravet fra de nasjonale retningslinjene. Vi oppfatter NRLUs utkast til nye nasjonale retningslinjer for lektorutdanningen som et implisitt forslag om å fjerne disse kravene, og dermed la det være opp til hver enkelt utdanningsinstitusjon om de vil at lektorstudentene skal måtte ta ex.phil og ex.paed som del av lektorutdanningen. Dette mener vi potensielt kan innebære en svekkelse, snarere enn en styrking, av kvaliteten i utdanningen. Norsk Lektorlag mener spesielt at ex.phils innføring i filosofi og akademisk tenkning har en egenverdi, og at dette er en god forberedelse til kritisk tenkning. Dette bør være en del av det obligatoriske grunnlaget for samtlige lektorutdanninger.

Til 3.1.3 Generell kompetanse

Vi oppfatter prikkpunkt to som temmelig vagt og ambisiøst. At kandidaten skal formidle problemstillinger innen fagområdet er greit å følge opp gjennom studiet, men vi mener at «å

legge til rette for at lokalt arbeids-, samfunns- og kulturliv kan involveres i opplæringen» bør være en oppgave for *institusjonen* – ikke den enkelte lektorkandidat. Kandidaten kan i sin praksis legge til rette for slik involvering, og da hører dette målet kanskje mer hjemme under punkt 4, profesjonsfaget.

Til 4. Profesjonsfaget

Vi foreslår følgende endring i andre avsnitt: «Profesjonsfaget skal gi et nødvendig faglig grunnlag for profesjonsutøvelse av lektoryrket. Emnegruppen for profesjonsfaget skal utgjøre den lærerfaglige plattformen i utdanningen og kan bygges opp av emner som integrerer pedagogikk, fagdidaktikk og praksis, eller fagspesifikke emner i henholdsvis pedagogikk og fagdidaktikk.»

Til 4.1.1. Fagdidaktikk i profesjonsfaget

Vi støtter beskrivelsen om at fagdidaktikkundervisningen skal gi studentene kunnskap om og innsikt i et spekter av undervisningsstrategier, *læremidler* og arbeidsmetoder i faget. Vi mener videre at læringsutbyttebeskrivelsene om ferdigheter også må inneholde noe om hvordan man gjennom arbeidet med læreplanene kan planlegge hvordan man kan tilrettelegge for dybdelæring og progresjon i faget. I tillegg bør det stå noe om samspillet mellom overordnet del og faget.

Vi mener punktet om å «anvende IKT for å fremme god læring og vurderingspraksis i sine fag» ikke er tydelig nok, og at det kan mistolkes. God læring og vurderingspraksis fremmes *også* på andre måter enn ved bruk av IKT.

Til 4.2: Pedagogikk i profesjonsfaget

Det vises til at studenten gjennom pedagogikkfaget skal forberede seg på å håndtere de utfordringer og muligheter som ligger i flerkulturelle opplæringsarenaer. Imidlertid savner vi en påpeking av at pedagogikkfaget også må forberede studenten på hvordan han kan følge opp ulike elevgrupper, inkludert elever med høyt læringspotensial, og utnytte det eksisterende rommet for differensiering av undervisningen.

Vi er glade for at utvikling av relasjonelle ferdigheter beskrives som sentrale i faget, men ønsker at dette kobles tydeligere til *praksis* i retningslinjene. Videre ser vi at temaene sosialisering, etnisitet, demokrati og danning mangler i fjerde prikkpunkt under læringsutbyttebeskrivelser for kunnskap.

Til 4.2.1. Læringsutbyttebeskrivelse for pedagogikk

Vi ønsker at læringsutbyttebeskrivelsen for ferdigheter i prikkpunkt tre presiseres: «med basis i læreplanmålene kunne beskrive kjennetegn på faglig kompetanse...».

Vi mener videre at formuleringen i fjerde prikkpunkt er for ambisiøst. Erfaringsmessig er det svært tidkrevende å kartlegge og iverksette tiltak, og dette foregår ofte i samarbeid med spesialpedagoger, rådgivere, helsesøster, barnevern og PPU. Et mer realistisk mål kan være at kandidaten kan «kjenne til verktøy og prosedyrer for kartlegging og oppfølging».

Samtidig savner vi en påpeking i læringsutbyttebeskrivelsene av at lektorkandidater skal ha kunnskap om forebygging av mobbing, både gjennom bygging av gode læringsmiljøer samt ha kunnskap om avdekking, håndtering og tiltak mot mobbing.

Kvaliteten på praksis i utdanningen er avgjørende

Kvaliteten på praksisopplæringen er så vesentlig for hvor vellykket lektorutdanningen er, at vi mener at kravene til utdanningsinstitusjonen (2.2.1) og kravene til praksisskoler (2.2.2.) bør stilles som tydelige «skal»-krav, og ikke i form av normative formuleringer (eksempelvis «bør skal ha et samlet studietilbud på minst 30 studiepoeng i veiledning»).

Til 5. Praksis som læringsarena

Norsk Lektorlag støtter at «*Innholdet i praksis skal knyttes til pedagogikk og fagdidaktikk og bygge på studentenes kunnskapsutvikling innen fag 1 og 2 slik at studentene utvikler profesjonskunnskap både gjennom teoretisk refleksjon og gjennom bearbeiding av egne faglige, pedagogiske og fagdidaktiske kunnskaper og ferdigheter.*» Vi mener det er avgjørende at praksisen skal bygge på kunnskap i fag 1 og 2, og at studentene får prøvd seg som lektor – *i praksis* – i fagene de har valgt fordypning i. Vi har fått tilbakemeldinger fra vår studentorganisasjon, Lektorstudentene, at enkelte studenter i praksis har blitt satt til å undervise i fag de ikke har fordypning i, som «ufaglærte» vikarer, fordi det tilfeldigvis var et *annet* fag elevene hadde på timeplanen i den aktuelle praksisperioden. Dette er uakseptabelt, og heller ikke i tråd med gjeldende rammeplan, men det forekommer altså.

Norsk Lektorlag har tidligere gitt innspill til den nasjonale strategien «Lærerutdanning 2025» hvor vi blant annet har kritisert modellen med «lektorutdanningsskoler» og «ordinære praksisskoler» for at den i praksis vil kunne resultere i et A- og B-lag for praksis. I gjeldene nasjonale retningslinjer er det formulert et tydelig krav om at praksisskolene skal være sertifiserte. Ved å gå bort fra et slikt sertifiseringskrav, slik vi leser de foreslåtte retningslinjene, vil en svekke kvaliteten snarere enn å styrke den.

Norsk Lektorlag mener at det bør skrives inn et krav om at utdanningsinstitusjonen systematisk skal følge opp studentenes erfaringer i praksis i den ordinære undervisningen i retningslinjene. Dette kan gjerne plasseres i punkt 2.2.1. Krav til utdanningsinstitusjonen.

Vi anbefaler et tillegg under kunnskapspunktene: «(kandidaten har) erfaringsbasert kunnskap om faglig planlegging, veiledning og evaluering av elever.»

Til 5.1.3: prikkpunkt tre foreslår vi følgende endring: «(kandidaten kan) bygge gode relasjoner og kommunisere godt med elever, og kolleger, foreldre, og andre profesjoner i skolen.»

I retningslinjene er det angitt at praksis minimum skal være 100 arbeidsdager. Norsk Lektorlag mener omfanget av praksis bør angis i timer, og ikke i dager. Timelærersystemet på trinn 8.-13 fører til at antallet undervisningstimer per dag varierer fra en til åtte. Dersom praksis angis i timer, kan studiet enklere kombinere undervisning på studiested med praksistimer på praksisskolen samme dag, og blir mer fleksibelt.

I tillegg må de nasjonale retningslinjene presisere hva som skal inngå i de timene studentene er i praksis, eksempelvis angi et visst antall timer for undervisning, møter, veiledning etc.

Norsk Lektorlag har registrert hvordan manglende eller dårlig samarbeid og koordinering mellom utdanningsinstitusjonene og praksisskolene gjennom mange år har ført til at studentene får et for dårlig utbytte av praksis i studiet. Vi foreslår derfor at det gjennom retningslinjene stilles krav til at det avholdes et obligatorisk formøte mellom veiledere, studentene, praksiskoordinator og utdanningsinstitusjonen før praksisperioden starter. Lektorstudenter rapporterer om hvordan veileder eksempelvis ikke har nok informasjon om hva studentene har lært og hva utdanningsinstitusjonen vil at de skal lære gjennom praksisperioden. Et felles møte vil lettere kunne klargjøre hvordan veiledning skal foregå, og skape felles forståelse.

Tilbakemeldinger vi har fått fra Lektorstudentene, tyder på at enkelte studenter har fått minimalt ut av sine praksisperioder grunnet veiledere som ikke har fungert i rollen. Studentene har blitt satt i arbeid i skolen - som vikarer som ikke får den veiledningen de har krav på, og at det forekommer at ufaglærte (som selv ikke har pedagogikk i fagkretsen)

settes som veiledere.

Lektorstudentene ønsker variasjon i praksisperioden, med en viss balanse i mengde praksis, observasjon og undervisning. De har også erfart at praksis i dag verken gir en reell erfaring med, eller oversikt over, det støtteapparatet en lektor har i skolen. Dette er et savn.

Norsk Lektorlag mener at det på sikt bør fastsettes et maksimalt antall studenter en veileder har ansvar for per praksisperiode, eksempelvis to studenter per praksisveileder. De nasjonale retningslinjene bør i denne omgangen spesifisere at det kan være maksimalt to lektorstudenter i praksis per klasse/time, slik at en sørger for at praksisen reelt kan være *veiledet, variert og vurdert*. Dette mener vi vil styrke kvaliteten på studiet betydelig.

Til 6. Gjennomgående og tverrfaglige temaer

Norsk Lektorlag savner et tydelig punkt i retningslinjene om hvordan utdanningen skal forberede kandidatene på hvordan de kan integrere overordnet del i undervisningen i fag. Vi mener dette er påkrevd, og at det er påtagelig at et krav om kunnskap om/ferdigheter for bruk av overordnet del totalt mangler i retningslinjene, spesielt i en tid hvor det er økt oppmerksomhet knyttet til skolens dannelsesoppdrag.

Videre savner vi en begrunnelse for at NRLU ser ut til å ha valgt å løfte fram to av de tre tverrfaglige temaene som skal prioriteres i skolen i tida framover. Det henvises til hvordan stortingsmelding 28 vektlegger de tre tverrfaglige temaer, uten at temaet folkehelse og livsmestring overhode er omtalt i retningslinjene. Vi merker oss også at NRLU ser ut til å ha ønsket å omdefinere temaet «demokrati og medborgerskap» til «globalt medborgerskap og det flerkulturelle samfunnet», og vi savner en begrunnelse for denne vridningen.

Med vennlig hilsen

Rita Helgesen
Leder
Norsk Lektorlag